תלמוד ירושלמי · מפרשים · עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי תענית

רבי ישראל איזנשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי תענית

רבי ישראל איזנשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עמודי-ירושלים-על-תלמוד-ירושלמי-תענית/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ו 4
הלכה ח 4
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
פרק ג 6
הלכה ד 6
הלכה ט 6
הלכה יא 6
פרק ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 7

פרק א

הלכה ו

אין קרי אלא מתשמיש המטה כו' ע"ש. ראיתי להעיר ע"ד שו"ת ס' יהושע בפסקים וכתבים סי' קע"ח שכ' וז"ל השל"ה ז"ל כתב בהל' תשובה דאין קישוי בלא קרי ולכאורה הוא נגד הגמ' דנדה דט"ו ע"א דמקשה שם דתיפוק ליה דהוי בעל קרי ומשני דלא גמר ביאתו משמע להדיא דיש קישוי בלא קרי וי"ל בדוחק דמיירי ששימש באבר מת עכ"ל ובאמת אינו מועיל תירוצו דהא פסק הר"מ (בפ"ה מהאה"ט ה"ד) דש"ז בלא קישוי אינו מטמא ולפ"ז גם האדם אינו בעשה בעל קרי שיטמא רק בראה בקישוי וז"פ וכ"כ בחידושים שבסוף ספר דברי חיים. וא"כ למה לו להש"ס לשנויי דלא גמר ביאתו הלא בלא"ה גם אם ראה קרי שגמר ביאתו אינו מטמא כיון ששימש באבר מת (ויש לדחות דהש"ס קאי הכא לפי לישנא דש"ס נדה (דמ"ג) דאזרעי לא מזרע אבל מטמויי מטמא. ועי' בהשגות הראב"ד בהאה"ט וכ"מ שם) אך בלא"ה לק"מ והוא דהא השל"ה לא כתב רק שכבר נד ממקומו הזרע אבל עדיין לא יצא לחוץ וא"כ אינו מטמא עדיין דאינו נעשה בעל קרי עד שיצא לחוץ. ודע דדברי השל"ה עדיין לא מצאתי אותם. אולם ראיתי כן בספרי מוסר האחרונים:

אמר ר' יוסי ובלבד יום שטבלה. כתב הקה"ע מותרים לשמש דסמוך לטבילתה האשה מתעברת אבל בתר הכי אסור בתשמיש עכ"ל מבואר שפי' דגם לחשוכי בנים אסור שלא סמוך לטבילתה אולם בב"י א"ח (סי' תקע"ד) פי' הירושלמי דקאי אלמעלה עשה אשתך גלמודה כו' ובלבד יום שטבלה כו' דבזה מותר לכל אדם ותאבי בנים מותרים תמיד ופסק כן בש"ע וכ"כ הב"ח (סי' ר"מ) אולם המ"א והא"ר כ' בשם האגודה כהקה"ע. ועל מ"ש בירושלמי בשעה שאתה רואה חסרון בעולם כו' פי' בקה"ע כגון שיחסרו הבריות כו' משמע שעל כל צרה צריך לפרוש וכ"נ מפשט דברי הרמ"א (סי' ר"מ סי"ב) וכ"כ ביפה מראה. אולם בא"ר כתב בשם הכנה"ג דרק צרות דומיא דרעב כגון ירקון ושדפון ומזונות צריך לפרוש אבל שאר צרות כגון דבר וחרב וכיוצא בו מותר יע"ש:

הלכה ח

אסור לארס אשה בערב שבת. כו'. עי' בש"ג פט"ז דשבת (דף קל"ג ע"א) שהביא דברי הירושלמי האלו וכתב שסיים שם וכן לד"ת ופירש שממעטין בד"ת כדי לעסוק בצרכי שבת ע"ש ולפנינו חסר זה:

ובלבד ניסן של תקופה. ער"מ הל' תענית פ"ג ה"י שהוא כשהגיע השמש לתחלת מזל שור וברש"י ר"ה (דף ט"ו א') והובא בב"י וסי' תקע"ה) כתב דהוא ל' יום ועי' לח"מ

שם שכתב ע"ד הטור לתמוה עליו יען שהוא הבין בדברי הטור שחולק על פי' הר"מ. אולם באמת אינו מוכח כלל וי"ל דגם הטור פי' כהר"מ. ועי' בב"ח שפי' כן בדעת הטור דלא כהלח"מ:

פרק ב

הלכה א

ר' יהודא בר פזי כד הוי נפיק לתעניתא כו' ישב עפר ויתן גו רישיה. בב"ר (פמ"ט) הגירסא יסב איהי קיטמא ויהיב בראשיה. ועי' במתנות כהונה שם שפי' דמזה מוכח דס"ל דוקא קיטמא צריך ולא עפר ע"ש. וראיתי בנבחר מפנינים שם שתמה מאד על המתנות כהונה מדברי הירושלמי האלו וע"כ הגיה גם שם דבמקום קיטמא צ"ל עפר ע"ש. ולא ראה שרש"י בביאורו למ"ר כתב כדברי המ"כ וז"ל דהוי מכריז בציבורא ואמר בשעה שהיו מתענין ונותנין אפר מקלה בראש כל אדם והיה מכריז ואמר כל דלא מטי שליחא דציבורא לגביה למיתן קיטמיה ברישיה יסב איהי גופיה קיטמא ברישיה והיינו פליגי דלמ"ד להזכיר זכותו של אברהם דכתיב ביה עפר דקסבר עפר נמי נותנין פליגי אהא דר' יודן דאמר קיטמא ולא עפרא כו' בגמ' דתענית ירושלמי עכ"ל מבואר דגם בירושלמי כאן היתה גירסתו קיטמא ולא עפרא ומה שתמה דבשלמא אם הגירסא עפר שפי' היה האנשים יכולים ליקח עפר מהרחוב אבל אם הגירסא אפר כירה מאין היה להם ברחוב אפר כירה ע"ש לק"מ דהאפר כירה היה מוכן ברחוב ורק השמש נתן אותו בראש כל אדם בכדי לביישו שאינו דומה מתבייש כו' ולאותן האנשים שלא הגיע שהיו עומדין מרחוק היה הם בעצמם לוקחים מאפר כירה המוכן ברחוב ולק"מ:

הלכה ב

כל דבר שהוא לבא אומרים בעבודה. עי' פני משה שפי' דנחם שהוא בקשה אומרה בעבודה. אולם בסמ"ג עשין י"ט) כתב דהירושלמי סובר דאומרה בהודאה וכ"כ באבודרהם (הובא בט"ז סי' תקנ"ז סק"א) והשיג עליו ובא"ר שם כתב שברש"י שעל הרי"ף מס' תענית פי' דנחם הוא לעבר שהוא תפלה על החורבן וביד אפרים כתב כן בשם הרא"ש סוף תענית וליתא שם כן ועי' ריטב"א תענית (ד"ל ע"א) שפי' כהפני משה:

פרק ג

הלכה ד

שכן מצאנו בר"ה מתריעין ולא מתענין. עי' בציון ירושלים שכתב שלא מצא ברא"ש ראיה זו דאסור להתענות בר"ה. ונעלם ממנו דברי הרא"ש פ' בתרא דר"ה (סי' י"ג) שהביא כי לראיה בשם הראב"י וכ"ה בהגמ"י (פ"א מה שופר) ובראב"ן דס"ט ע"ב וכ"ה בטוא"ח (סי' תקצ"ז) יע"ש:

הלכה ט

ותני כן בעשרין ביה צמון. כתב הפני משה ותני כן במגילת תענית בארבעה עשר בי' בניסן וכו' עכ"ל ובמח"כ לא עיין בפי"ב ממגילת תענית דאיתא שם בעשרים ביה צמאו עמא למטרא כו' וכיון שיצא רוב אדר ולא ירדו גשמים הלכו להם אצל חוני המעגל כו' מבואר דא"א למיגרס בניסן (שהחגים שבניסן המה בפרק א') והקה"ע פי' שהוא בלשון בתמיה ע"ש ואין לשון הירושלמי סובל כן אבל העיקר נ"ל דלשון ערב פסחים הוא לאו דוקא ור"ל קודם פסח דמדשלח להם צאו והכניסו תנורי פסחים מבואר דהוא סמוך לפסח וע"כ אמר הדא אמרת שערב פסח היה כלומר סמוך לפסח וז"פ וברור:

הלכה יא

כבר עבר רוב היום בקדושה. עי' בקה"ע שכתב ורש"י כי' שכ"ה מחצות ואילך חל התענית כיון שלא סעדו בזמן הסעודה וקשה דלא משמע כן הכא אלא הטעם משום שכבר רוב היום עכ"ל ולפ"ד לק"מ. דהנה ראיתי בכל בו (סי' ס"א) שכתב וז"ל ובירושלמי אחר חצות ישלימו שכבר עבר רוב היום בבקשה כלומר שהתחיל התענית שקודם חצות אין אדם מרגיש בתענית וע"ז אמרו בירושלמי אמר ר' אבא ר' חנינא אסור להתענות בשבת עד ששה שעות עכ"ל וא"כ י"ל דכן היתה גירסת רש"י ולק"מ:

ר' יוחנן בן זכאי אמר לספריא כו'. עי' בקה"ע מה שפי' שיאמר שר' רוצה לספר ואין בכחו מחמת הצער מירידת גשמים ע"ש וכ"נ שפי' הפני משה ומבואר מזה שהיו מסתפרים בתענית גשמים רק לפי שלא היה בכחו מחמת חלישת התענית להסתפר לכן לא היה מסתפר אבל בלא"ה היה מסתפר. וע"כ תמהתי על הבאר אברהם בחי' לר"ה (די"א ע"ב) שתירץ קושית הטורי אבן שם ע"מ דאיתא בש"ס שם (וכ"ה בירושלמי נדרים כ"ח ה"א ובמסורת הש"ס שם נשמט הציון לבבלי ר"ה) מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד וירד ר"א ורחץ ור' יהושע וספר. והקשה הטורי אבן דהא בת"צ מותר תספורת וכתב הבאר אברהם דמדברי הירושלמי האלו מוכח לפי פי' הקה"ע דהגדולים היו מונעים א"ע

מלהסתפר בת"צ ע"ש והוא מהתימה דאדרבה מבואר לפי פי' הקה"ע דהיו מסתפרים בתענית ורק מפני חלישות התענית לכן לא היה מסתבר ולפי פי' הפ"מ פשיטא שאין ראיה לדינו של הב"א:

פרק ד

הלכה ה

אם תאמר שהיא קרובה לים והלא רחוקה מן הים ארבעים מיל. עי' תבואות הארץ פ"ג שכתב שהוא ט"ס וצ"ל ארבעה מיל יע"ש:

וי"א שהיו משחקין בכדור. עי' בקה"ע שהביא חד פי' שהיו מבלים ימיהם בהם ולא עסקו בתורה ולפ"ז נדחה הוכחת הב"י (בא"ח סי' ש"ח) שהביא פלוגתא אם מותר לשחוק בכדור בשבת. וכתב ומיהו בירושלמי (פ"ב דתענית) מצאתי טור שמעון למה חרב י"א מפני הזנות וי"א שהיו משחקין בכדור עכ"ל. ולפי פי' הקה"ע לא מוכח מידי אך בגליון הש"ס כתב דכן איתא להדיא באיכה רבתא שהיו משחקין בכדור בשבת וא"ש דברי הב"י:

הלכה ו

רב מן דהוי אכיל כל צורכיה כו'. עי' ביוחסין (אות ר') שהביא שם העשר מילי דחסידותא של רב וחשיב בהדייהו דלא אכל בסעודת הרשות ותמה שם בהג"ה דהא זה מוטל על כל ת"ח וע"כ הכניס תחתיו מה דאיתא במדרש איכה שהיה אוכל פיסתיה בקיטמא. והנה נראה שפי' שרב היה עושה כן בכל יום. וכ"כ הסה"ד (ח"ב אות א') בביאור דברים. אולם מדברי הירושלמי כאן לא נראה כן דאמר זהו עיקר סעודת ט"ב. מבואר שבעט"ב לבד היה עושה כן. ובאמת עיקר קושיתו שהקשה דהא סעודת הרשות מוטל על כל ת"ח להזהר א"כ תקשה ג"כ ממה דחשיב שם שאכל ג' סעודות וגם שלא הלך בקומה זקופה ובגילוי הראש שזה בודאי מוטל על כל ת"ח ועכצ"ל דעיקר הרבותא שהוא היה נזהר בהם מאד שלא היה פעם א' שלא עשה כן ובפרט בסעודת הרשות בשוין ולא בבת ת"ח לע"ה אינו רק מדרך המוסר וכמ"ש הר"מ (פ"ה מה' דעות) והנה העשר מלי דחסידותא של רב המה ג"כ מובאים בשו"ת הגאונים הנקראים שערי תשובה (סי' קע"ח) וחסר שם מדה ד'. וראיתי לחכם א' שחתר לדעת מה הוא ותמהני שלא ראה ביוחסין שהוא היה מכוון לבו בתפלה ע"ש: